

اجرای بتن

برکردن شناژ قائم با آجر و عدم اجرای صحیح فاصله‌ی خاموت‌ها موجب خرابی سازه شده است. اجرای صحیح بتن، پس از طراحی مناسب آن می‌تواند تضمین‌کننده‌ی ایمنی یک سازه باشد. آیا ساکنان این ساختمان گناهی مرتکب شده‌اند که به ما اعتماد کرده‌اند؟! نبود اخلاق حرفه‌ای موجب بروز چنین خسارت‌هایی که بعضاً غیرقابل جبران نیز هستند، می‌شود. پس بیاییم نحوه‌ی صحیح اجرای یک سازه‌ی بتنی را به‌خوبی فراگیریم تا مدیون ساکنان آن نشویم.

هدف‌های رفتاری: در پایان این فصل فراگیر باید بتواند:

- ۱- پیمان‌کردن مصالح مورد نیاز بتن را شرح دهد؛
- ۲- روش‌های ساخت بتن را بیان کند؛
- ۳- انواع دستگاه‌های مخلوط‌کن را نام ببرد و کارآیی هر یک را شرح دهد؛
- ۴- نحوه‌ی نظافت دستگاه‌های بتن‌ساز و نگهداری از آن‌ها را بیان کند؛
- ۵- روش‌های انتقال بتن تا محل نهایی بتن‌ریزی را شرح دهد؛
- ۶- نکات عمومی در ریختن و تراکم بتن را نام ببرد؛
- ۷- تراکم را تعریف کند و دلیل انجام آن را توضیح دهد؛
- ۸- وسایل تراکم را نام ببرد؛
- ۹- شیوه‌های بتن‌ریزی در سازه‌های مختلف بتنی را بیان کند؛
 - ۱۰- نحوه‌ی بتن‌ریزی در ارتفاع را بیان کند؛
 - ۱۱- بتن‌ریزی در ستون‌ها و فونداسیون‌ها را توضیح دهد؛
 - ۱۲- بتن‌ریزی‌های حجیم را توضیح دهد؛
 - ۱۳- نحوه‌ی بتن‌ریزی دال‌ها را بیان کند؛
 - ۱۴- نحوه‌ی بتن‌ریزی در اطراف بازشوها و کانال‌ها را توضیح دهد؛
 - ۱۵- بتن‌ریزی در سطوح شیب‌دار را بیان کند؛
 - ۱۶- نحوه‌ی نمونه‌گیری از بتن را در حین اجرا شرح دهد؛
 - ۱۷- مراحل پرداخت سطح بتن را توضیح دهد؛
 - ۱۸- عمل‌آوری بتن را تعریف و روش‌های آن را بیان کند؛
 - ۱۹- شرایط، ویژگی‌ها و مشکلات بتن‌ریزی در هوای سرد و گرم را شرح دهد؛
 - ۲۰- ضوابط آیین‌نامه‌ی بتن ایران را در مورد بتن‌ریزی در هوای سرد و گرم بیان کند؛
- ۲۱- لکه‌گیری و ترمیم را تعریف کند و روش‌های آن را بیان کند؛ بهسازی و مقاوم‌سازی لرزه‌ای ساختمان‌های بتنی موجود را توصیف کرده و دلایل نیاز به انجام آن را بیان کند؛
- ۲۲- قالب‌بندی را تعریف کند و هدف آن را شرح دهد؛
- ۲۳- عملکردهای قالب را ذکر کند؛
- ۲۴- بارهای وارد به قالب‌ها را نام ببرد؛
- ۲۵- توصیه‌های آیین‌نامه‌ی بتن ایران را در مورد قالب‌بندی بیان کند.

۶-۱- مقدمه

طی فصول گذشته، مطالبی را درباره‌ی مصالح تشکیل دهنده‌ی بتن و خواص هریک از آن‌ها و ویژگی‌ها و آزمایش‌های بتن تازه و سخت شده بیان کردیم. اینک در این فصل، به بررسی جنبه‌های عملی و اجرایی در ساخت بتن تازه و ریختن آن در قالب‌ها تا تشکیل بتن سخت شده‌ی ساختمانی می‌پردازیم. معمولاً وقتی از بتن صحبت می‌شود، منظور بتن سخت شده است. باید دانست که بتن سخت شده در طی عملیات مختلفی که به دنبال یکدیگر صورت می‌گیرد بدین ترتیب حاصل می‌شود: ابتدا مقادیر مشخص سیمان، سنگ‌دانه‌ها، آب و احتمالاً مواد افزودنی را پیمانه کرده و در مخلوط‌کن‌ها مخلوط می‌کنند تا بتن تازه آماده شود. سپس این بتن تازه از محل ساخت به محل مصرف حمل و در قالب‌های از پیش آماده شده ریخته و متراکم می‌شود تا بتن با وزن مخصوص بالا و تخلخل کم به دست آمده و سخت گردد. مراحل نهایی اجرای بتن پرداخت و عمل‌آوری آن می‌باشد. ذکر این نکته ضروری است که تهیه، کاربرد و کنترل کارهای بتنی باید به افراد صاحب صلاحیتی واگذار شود که از تجربه و دانش کافی برخوردار باشند.

۶-۲- پیمانه کردن مصالح

مصالح سنگی را غالباً از طریق وزنی پیمانه می‌کنند. در بتن‌های سبک، اندازه‌گیری حجمی برای مصالح سنگی کاربرد دارد. برای بتن‌ریزی‌های کم حجم نیز اندازه‌گیری حجمی متداول است. باید توجه داشت که اندازه‌گیری وزنی همواره بهتر از اندازه‌گیری حجمی است. اگر ماسه از طریق حجمی اندازه‌گیری شود، باید اضافه حجم آن را در اثر جذب رطوبت محیط یا آب‌پاشی بر روی مصالح در اندازه‌گیری به حساب آورد. مواد افزودنی جامد نیز باید از طریق وزنی اندازه‌گیری شود، اما مواد افزودنی مایع را می‌توان از هر دو طریق وزنی و حجمی اندازه‌گیری کرد.

اندازه‌گیری سیمان نیز به روش وزنی انجام می‌گیرد، در غیر این صورت، باید از کیسه‌های کامل ۵۰ کیلوگرمی استفاده شود. در بتن‌سازهای اتوماتیک، سیمان به وسیله‌ی باسکول مخصوص توزین و اندازه‌گیری می‌شود و سپس در مخلوط بتنی به کار می‌رود. به طور کلی براساس ضوابط آیین‌نامه‌ی بتن ایران، پیمانه کردن مصالح تشکیل دهنده‌ی بتن، باید تا حد امکان به طریق وزنی انجام گیرد که در این کار دقت توزین هریک از مصالح $\pm 3\%$ درصد توصیه شده است. استفاده از روش‌های دیگر برای پیمانه کردن مصالح در صورتی مجاز خواهد بود که دقت مقدار مصالح به دست آمده از آن روش‌ها قابل مقایسه با روش وزنی باشد.

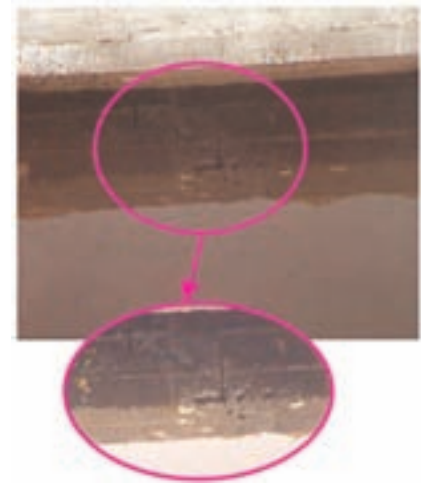
۶-۳- ساخت بتن

اساساً اجزای تشکیل دهنده‌ی بتن باید طوری مخلوط شوند که بتن حاصله به صورت ماده‌ای همگن درآید.

۶-۳-۱- اختلاط دستی: برای بتن‌ریزی‌های غیرسازه‌ای با رده‌ی پایین‌تر از C16 و با حجم کم و در کارهای غیرحساس با دستور دستگاه نظارت هنگامی که ماشین بتن‌ساز در دسترس نیست، از روش اختلاط دستی برای ساخت بتن استفاده می‌شود.

ساختمان بتنی در حال ساخت که پس از وقوع زمین‌لرزه کاملاً سالم مانده است. طراحی مطلوب و اجرای درست موجب شده است تا این سازه دچار آسیب نشود.

درز سرد موقعی ایجاد می‌شود که بین دو مرحله‌ی بتن‌ریزی وقفه ایجاد شود. در این حالت باید سطح لایه‌ی قبلی بتن با وسیله‌ای مناسب زیر شود و شرایط رطوبتی لایه‌ی بتن قبلی نیز به حالت اشباع با سطح خشک نزدیک گردد. در این مورد، نکات زیر قابل ملاحظه است:

۱- محل درز اجرایی در وسط دهانه انتخاب شده که بیش‌ترین تنش‌های خمشی وجود دارد.

۲- سطح بتن قدیم به روش صحیح آماده نشده و لذا بتن جدید دارای پیوستگی مناسبی با بتن قدیم نیست.

۳- ضخامت پوشش روی میل‌گردها کافی نبوده و خاموت‌ها در بعضی قسمت‌ها در سطح بتن نمایان هستند.

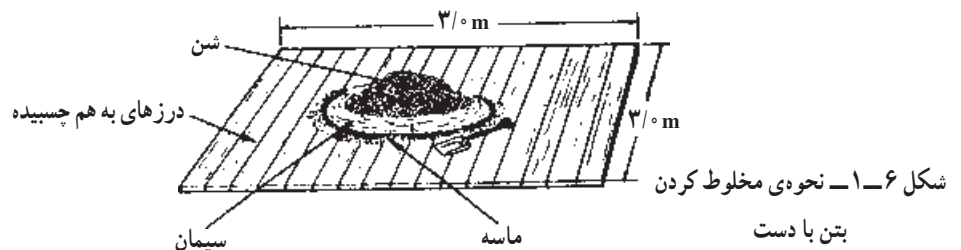

در این شکل اتصال نامطلوب ستون به تیرهای بتنی و خرابی در محل اتصال، وجود درز سرد در ستون و عدم پیوستگی در محل درز نشان داده شده است.

کیفیت نامطلوب بتن، درز سرد در محل اتصال ستون به تیر، تسلیح نامناسب و عدم استفاده از خاموت در ناحیه‌ی اتصال، باعث خرابی ستون در محل اتصال به تیر در این ساختمان در حال احداث شده است.

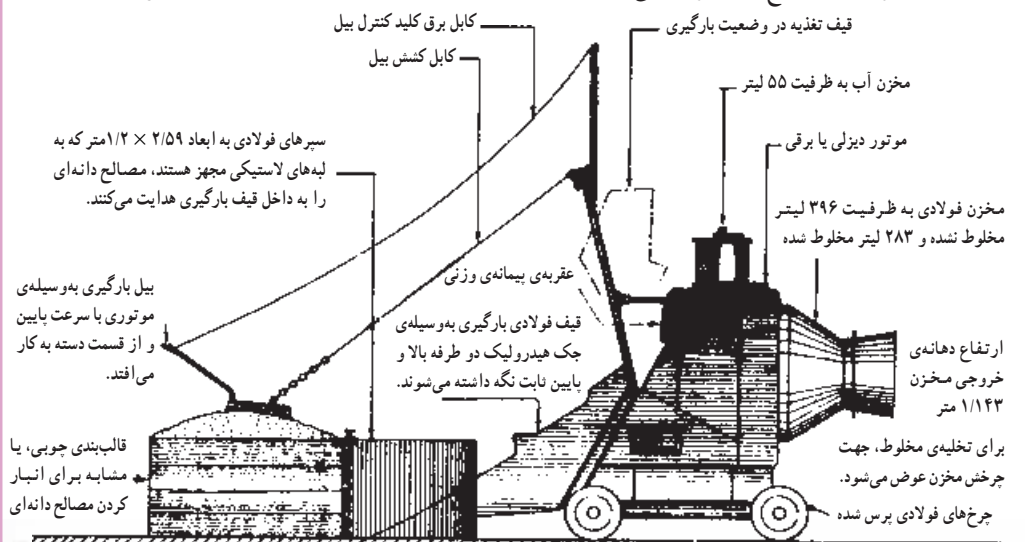
کار مخلوط کردن را باید بر روی سطح تمیزی انجام داد. برای این کار می‌توان با اتصال تخته‌ها به یکدیگر، سطح صاف و غیر قابل نفوذی را ایجاد نمود. این سطح صاف را قبل از بتن‌ریزی روی زمین، ثابت کرده و پس از خیس کردن آن، بتن‌سازی را شروع می‌کنیم. ترتیب کار بدین قرار است: ابتدا شن را به صورت یکنواخت بر روی سطح آماده شده می‌ریزیم، سپس ماسه را به طور یکنواخت بر روی آن پخش می‌کنیم. در هر حالت ضخامت دو قشر نباید از ۳۰ سانتی‌متر تجاوز نماید. آن‌گاه سیمان خشک را به صورت یکنواخت روی مصالح سنگی پخش کرده و با وسایل مناسب حداقل سه مرتبه به طور کامل زیر و رو می‌کنیم. پس از اختلاط کامل مصالح، آب به تدریج به مخلوط اضافه و به صورت یکنواخت مخلوط بتن را حداقل سه مرتبه زیر و رو کرده تا بتن همگن به دست آید. لازم به ذکر است حداکثر حجم بتن برای هر بار ساخت با دست ۳۰۰ لیتر بوده که باید حداکثر تا ۳۰ دقیقه پس از ساخت مصرف گردد. باز آمیختن بتن با آب پس از اتمام اختلاط، در حین حمل و نقل و یا در محل بتن‌ریزی مجاز نمی‌باشد، مگر در موارد استثنایی که مجوز از دستگاه نظارت کسب شده باشد (شکل ۱-۶).

۲-۳-۶ اختلاط با دستگاه: دستگاه‌های مخلوط‌کن بتن دو نوع هستند: ثابت و متحرک

الف) دستگاه‌های مخلوط‌کن ثابت

۱- بتونیر: بتونیر معمولاً با ظرفیت ۵۰ تا ۷۵ لیتر ساخته می‌شود و دارای موتور الکتریکی یا گازویلی است. بتونیر از یک دیگ مخلوط‌کن، تیغه و پره‌های فلزی مخلوط‌کن (حلزونی شکل)، اهرم تخلیه و جابه‌جایی، پمپ آب، جام پرکننده و قیف تخلیه تشکیل شده است. بتونیر را در موقع کار کردن می‌توان با جک زدن به صورت ثابت نگه داشت (شکل ۲-۶).

شکل ۲-۶ بتونیر مخزنی معکوس شونده

۲- بتن‌ساز مرکزی: این دستگاه، ماشین بتن‌ساز ثابتی است که در مرکز تهیه بتن نصب می‌شود و به نحوی استقرار می‌یابد که بتواند از مخازن مختلف، شن و ماسه‌ی دانه‌بندی شده را انتخاب کند و آن را برای اختلاط، به‌وسیله‌ی تسمه نقاله‌های افقی و بالابرهای کاسه‌ای عمودی، به دیگ مخلوط‌کن هدایت نماید. بتن‌ساز مرکزی تشکیل شده است از: دیگ‌های مخلوط‌کن، بارکن، که شن و ماسه را به داخل دستگاه می‌آورد، ترازوها، سیستم مخصوص تغذیه‌ی آب و سیمان و کنترل مرکزی (دستگاه کنترل، امکان تهیه بتن‌های استاندارد و دانه‌بندی شده را از طریق سیستم کامپیوتری و برنامه‌های داده شده فراهم می‌سازد) (شکل ۶-۳).

۱۲۰ تن در ساعت

۶۰ تن در ساعت

۴۵ تن در ساعت

شکل ۶-۳- سه نمونه‌ی مختلف ایستگاه مرکزی بتن با ظرفیت‌های مختلف

ب) دستگاه‌های مخلوط‌کن متحرک (تراک میکسرها)

تراک میکسرها مخازنی هستند که روی کامیون‌ها، یدک‌کش‌ها و تریلرها نصب می‌شوند و جابه‌جایی و اختلاط مخلوط بتنی را به طور همزمان امکان‌پذیر می‌سازند. برای انتقال بتن در مسافت‌های طولانی، معمولاً مصالح خشک را داخل تراک میکسر می‌ریزند که در حین حمل به‌وسیله‌ی یک منبع و یک پمپ هیدرولیک، آب لازم به داخل میکسر ریخته پس از اختلاط مصالح، بتن آماده می‌شود؛ بدین ترتیب، هرگاه ماشین به پای کار می‌رسد عمل اختلاط پایان یافته است (شکل ۶-۴).

شکل ۶-۴- تراک میکسر (شامل مخزن مخلوط‌کننده، پمپ آب و قیف تخلیه)

در این سازه، به دلیل وجود درز سرد در ستون و کیفیت نامطلوب بتن، محل اتصال ستون به تیر راه‌پله خراب شده و بتن ریزی نامطلوب تیر راه‌پله و تسلیح نامناسب آن موجب خرابی و جدایی آن از ستون شده است. همچنین علاوه بر استفاده از دیوارهای پرکننده (میان‌قاب‌ها) با مصالح سنگین و سخت (آجر فشاری) اتصال مناسبی بین آن‌ها و سازه‌ی اصلی تعبیه نشده است.

در این ساختمان، به دلیل بتن‌ریزی نامناسب و وجود درز سرد در محل اتصال ستون به تیر و نیز کمبود میل‌گرد برشی (خاموت) و نرم بودن طبقه‌ی همکف نسبت به طبقه‌ی فوقانی، ستون‌ها در محل اتصال به تیرها کاملاً تخریب شده‌اند.

تشکیل طبقه‌ی نرم

عدم وجود شناژ افقی موجب تخریب سازه شده است.

اگر بخواهند بتن را به فاصله‌ای نزدیک منتقل کنند، به جای مصالح خشک، داخل تراک میکسرها را با بتن پر می‌کنند و تراک میکسر را که تیغه‌هایی در داخل آن نصب شده به حرکت درمی‌آورند تا بتن را به‌طور مرتب مخلوط کند و مانع از گیرش زود هنگام آن شود.

۳-۳-۶- زمان لازم برای اختلاط: همان‌گونه که ذکر شد، برای به‌دست آوردن بتن با کیفیت یکنواخت و رضایت‌بخش باید مواد تشکیل‌دهنده‌ی آن را به‌طور کامل با هم مخلوط کرد، به‌گونه‌ای که ظاهر بتن یکنواخت شود و همه‌ی مصالح آن به‌صورت همگن پخش شوند. نمونه‌های گرفته شده از قسمت‌های مختلف یک پیمان‌ه‌ی بتن باید دارای وزن مخصوص، مقدار هوا، اسلامپ و مقدار درشت‌دانه‌ی تقریباً یکسان باشند. زمان لازم برای اختلاط، به عوامل متعددی، از قبیل نوع، شرایط و وضعیت فنی و ظاهری، سرعت دوران، مقدار یا حجم مخلوط کن و ترتیب و نحوه‌ی ریختن مصالح در دیگ مخلوط کن، بستگی دارد. از اختلاط بسیار طولانی باید خودداری کرد، زیرا ممکن است سنگ‌دانه‌ها ساییده شوند. طبق ضوابط آیین‌نامه‌ی بتن ایران، عمل اختلاط باید حداقل تا ۱/۵ دقیقه پس از ریختن تمامی مواد تشکیل‌دهنده به داخل مخلوط کن ادامه یابد. ضمناً مخلوط کن باید با سرعت توصیه شده توسط کارخانه‌ی سازنده چرخانده شود.

۴-۳-۶- نظافت و نگهداری از دستگاه‌های بتن‌ساز: دستگاه بتن‌ساز را باید در پایان کار، کاملاً شست و تمیز کرد، به‌طوری که چیزی از مخلوط یا تکه‌ای از بتن در داخل دیگ باقی نماند (تمام پره‌ها و تیغه‌ها و سطوح داخل دیگ باید به دقت شسته و جرم‌گیری شوند). اگر به سطوح خارجی دستگاه بتن‌ساز روغن زده شود، آسان‌تر تمیز می‌گردد. هیچ‌گاه نباید قطعات بتن در روی قسمت‌های مختلف دیگ باقی بماند و سخت شود (برای توقف‌های بیش از ۱/۵ ساعت نیز حتماً باید دیگ شسته شود). روش صحیح برای تمیز کردن بدین صورت است که ابتدا به اندازه‌ی نصف حجم مخزن، شن درشت به داخل مخزن می‌ریزند و ۵ دقیقه آن را مخلوط می‌کنند تا شن درشت در اثر سایش، تکه‌های بتن را از سطح دیگ جدا کند؛ سپس شن را خالی کرده، داخل دیگ را با فشار آب می‌شویند. باید توجه داشت که ضربه وارد کردن برای کندن بتن‌های سخت شده‌ی داخل دیگ، باعث فرورفتگی بدنه‌ی دیگ شده و در بتن‌سازی‌های بعدی، در آن فرورفتگی‌ها قدری بتن، جمع می‌شود. لذا در این‌گونه موارد، باید با استفاده از مواد شیمیایی و اسیدها، بتن را تخریب کرد و از دیگ خارج نمود.

قطع شناژ افقی در محل اتصال با نعل درگاه و بتن نامرغوب موجب ایجاد خسارت به سازه و تخریب قسمتی از آن شده است.

۴-۶- انتقال بتن

انتقال بتن از مخلوط کن تا محل نهایی بتن‌ریزی باید چنان صورت گیرد که از جدا شدگی یا از بین رفتن مصالح جلوگیری شود و حالت خمیری بین بتن‌ریزی‌های متوالی از دست نرود. در واقع تأکید اصلی بر روی حفظ یکنواختی بتن است. به‌ویژه جلوگیری از جدایی درشت‌دانه‌ها از ملات و جدایی آب از سایر مواد الزامی است.

۴-۶-۱- وسایل انتقال افقی بتن

۱- چرخ‌دستی و ارابه: مقدار محدودی از حجم بتن را می‌توان به‌وسیله‌ی چرخ‌دستی و ارابه به کمک نیروی کارگر در مسیر کاملاً مسطح و هموار جابه‌جا کرد. حداکثر وزن مصالح در

جابه‌جایی قابل قبول حدود 15° کیلوگرم است. رده‌ی بتنی که با این وسایل منتقل می‌شود باید کم‌تر از C16 باشد، فاصله‌ی حمل با چرخ‌دستی و ارابه حداکثر 6° متر است.

۲- **دامپر:** دامپر وسیله‌ای است که می‌توان حجم معینی از بتن را با آن در مسیر هموار حمل کرد. با استفاده از دامپر می‌توان در حدود 25° تا 75° کیلوگرم (حدود 100 تا 300 لیتر) بتن را حمل نمود. با این دستگاه می‌توان بتن را از مقابل، از پهلو یا از هر سه طرف تخلیه نمود. رده‌ی بتنی که به وسیله‌ی دامپر حمل می‌شود نباید بیش‌تر از C16 باشد و فاصله‌ی حمل توسط آن حداکثر 12° متر می‌تواند باشد (شکل ۵-۶).

شکل ۵-۶- دامپر معمولی و دامپر تخلیه‌ی بلند

۳- **تراک میکسر:** برای انتقال بتن در مسافت‌های طولانی کاربرد دارد.

۴-۲- **وسایل انتقال بتن در سطوح شیب‌دار و انتقال عمودی بتن:**

۱- **ناوهای شیب‌دار:** در نقاط مرتفع که ارتفاع بتن‌ریزی از 3 متر بیش‌تر باشد باید سطوح شیب‌داری (ناودانی‌های مختلف) ساخت تا بتن در داخل قالب از ارتفاع کم‌تری تخلیه شود و در اثر تخلیه‌ی بتن، مصالح ریز و درشت از هم جدا نشوند. در انتهای ناوه، باید قیف قائم برای تخلیه‌ی بتن به قالب پیش‌بینی شود. برای انتقال بتن در مسافت‌های نسبتاً طولانی و دارای اختلاف ارتفاع (برای مثال انتقال بتن از دامنه‌ی یک تپه و یا کوه به قسمت‌های بالاتر) از تسمه‌ی نقاله استفاده می‌کنند زیرا ناوهای طولانی باعث جداشدگی اجزا و خشک‌شدن مخلوط بتن می‌گردد.

۲- **جرثقیل و جام حمل بتن:** در ساختمان‌های بلند برای جابه‌جایی بتن از جرثقیل و جام حمل بتن استفاده می‌شود؛ به این نحو که مقدار زیادی از بتن را به داخل جام می‌ریزند و آن را به ارتفاع مورد نظر حمل می‌کنند. بتن داخل جام از طریق دریچه‌ای که در زیر آن قرار دارد و به وسیله‌ی یک اهرم باز می‌شود، تخلیه می‌گردد (جام به صورت قیچی باز شده و بتن به طور قائم و از مرکز آن تخلیه می‌شود).

شکست ستون از محل درز اجرایی

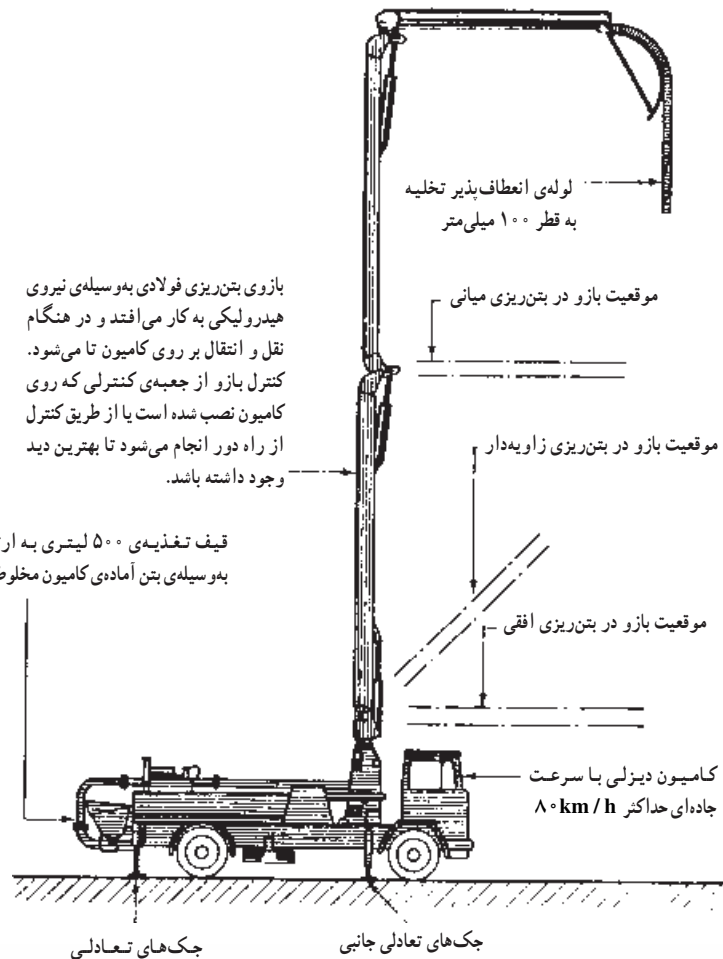
ضعف ستون و عدم اتصال صحیح به تیر بتنی موجب تخریب سازه شده است.

اجرای بتن ریزی نامناسب در محل اتصال موجب شده تا آرماتور به حد جاری شدن نرسد.

۳- پمپ بتن: در مکان‌هایی که امکان حمل بتن با وسایل معمول وجود ندارد یا حمل بتن با شیوه‌های دیگر غیراقتصادی است، از پمپ بتن استفاده می‌گردد.

پمپ، پیستونی قوی دارد که می‌تواند بتن را به داخل لوله‌های تخلیه اینچی تلمبه کند. ظرفیت اسمی انتقال بتن با پمپ بستگی به سرعت تخلیه‌ی بتن و قطر لوله‌های تخلیه دارد. برای حمل بتن در فاصله‌های افقی تا ۸۰۰ متر و فاصله‌های عمودی تا ۳۰۰ متر می‌توان از پمپ استفاده کرد. در پمپ کردن بتن ابتدا ملات شل کم سیمانی را تلمبه کرد تا لوله‌های پمپ لیز شود. حداکثر نسبت اندازه‌ی سنگدانه‌ها به کوچک‌ترین قطر داخلی لوله‌ی انتقال نباید از مقادیر ۳۳/۰ برای سنگ‌دانه‌های تیز گوشه و ۴۰/۰ برای سنگ‌دانه‌های کاملاً گرد گوشه تجاوز کند. لوله‌های پمپ باید تا حد امکان مستقیم و شعاع زانوهای آن حداقل ۱/۵ متر باشد. در هوای داغ لازم است لوله‌های انتقال به طریقی خنک نگاه داشته شوند. در انتهای لوله، وسیله‌ی مخصوصی قرار دارد که به وسیله‌ی دستگاه‌های مکانیکی یا الکترونیکی قادر است عمل تخلیه را با دقت و سرعت بیش‌تری هدایت و تنظیم کند (بلافاصله پس از خاتمه‌ی عملیات پمپ کردن، باید لوله‌ها و وسایل آن به دقت با آب شسته شود). پمپ‌ها به صورت ثابت یا نصب شده بر روی کامیون عمل می‌کنند. تحرک پمپ‌های متحرک بسیار زیاد است و سرعت اجرای بتن‌ریزی را بالا می‌برد. در شکل‌های ۶-۶ و ۷-۶ به ترتیب یک کامیون با تجهیزات پمپ و بتن‌ریزی با پمپ، نشان داده شده است.

قیف تغذیه‌ی ۵۰ لیتری به ارتفاع ۱/۴ متر به وسیله‌ی بتن آماده‌ی کامیون مخلوط‌کن پر می‌شود.

بازوی بتن‌ریزی فولادی به وسیله‌ی نیروی هیدرولیکی به کار می‌افتد و در هنگام نقل و انتقال بر روی کامیون تا می‌شود. کنترل بازو از جعبه‌ی کنترلی که روی کامیون نصب شده است یا از طریق کنترل از راه دور انجام می‌شود تا بهترین دید وجود داشته باشد.

شکل ۶-۶ کامیون با تجهیزات پمپ و بازوی متحرک باز شو

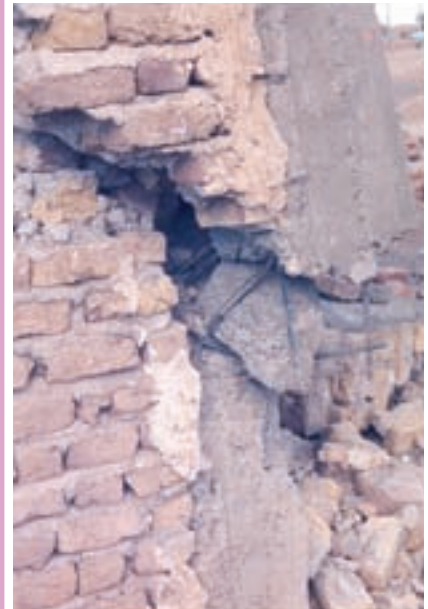

شکل ۶-۷- بتن آماده، در حال تخلیه به وسیله پمپ نصب شده بر روی کامیون

در انتقال بتن به وسیله پمپ باید توجه داشت که لوله‌ها یا شیلنگ‌های انتقال، در برابر سایش مقاوم و به قدر کافی نیز سبک باشند؛ همچنین موادی که در ساخت آن‌ها به کار رفته است نباید با بتن واکنش شیمیایی انجام دهند. برای مثال، در پمپ کردن بتن از طریق لوله‌های ساخته شده از آلومینیم یا آلیاژهای آن، ممکن است افت قابل توجهی در مقاومت بتن پدید آید، زیرا در اثر واکنش شیمیایی سطح داخل لوله‌های آلومینیمی با مواد قلیایی سیمان، گاز هیدروژن تولید می‌شود که می‌تواند مقاومت بتن را به راحتی تا ۵۰ درصد کاهش دهد. لذا وسایل ساخته شده از آلومینیم یا آلیاژهای آن نباید به عنوان خطوط پمپاژ به کار روند. البته استفاده از آلیاژهای آلومینیم در شوت‌های کوتاه نظیر آنچه در انتقال بتن از تراک میکسر به کار می‌رود، بلا مانع است. در انتقال بتن از طریق پمپ باید توجه ویژه‌ای به طرح اختلاط بتن مبذول داشت. بتن پمپ شونده تفاوت چندانی با سایر بتن‌ها ندارد؛ فقط باید حالت خمیری و چسبنده داشته باشد. مخلوط‌های خشک یا خشن را نمی‌توان به خوبی پمپ کرد.

اتصال نادرست تیر به ستون باعث جدا شدن تیر از ستون شده و ضعف مقطع ستون‌ها باعث شده که ستون‌ها اولین عضو تخریبی باشند.

استفاده از بتن نامرغوب و ناکافی بودن طول وصله‌ی آرماتورها در شناژ قائم موجب تخریب آن شده است.

۵-۶- ریختن و تراکم بتن

عمل ریختن و تراکم بتن، معمولاً توأم و وابسته به هم بوده و اغلب همزمان انجام می‌شود. این مرحله از عملیات جهت رسیدن به مقاومت مورد نیاز، غیرقابل نفوذ بودن و دوام بتن سخت شده در ساختمان، فوق‌العاده مهم است.

۵-۶-۱- نکات عمومی: برای دستیابی به اهداف ذکر شده، توجه به نکات زیر بسیار

ضروری است:

الف) بتن باید تا حد امکان نزدیک به محل نهایی خود ریخته شود تا از جدایی دانه‌ها در اثر جابه‌جایی مجدد جلوگیری گردد.

ب) روند بتن‌ریزی باید به گونه‌ای باشد که بتن در هنگام ریختن و جا دادن، به حالت خمیری باقی بماند و بتواند به راحتی به فضاهای بین میل‌گردها راه یابد.

ج) باید از پرتاب بتن با بیل و حرکت دادن آن با فشار خودداری شود. ارتفاع سقوط آزاد بتن برای جلوگیری از جدا شدن دانه‌ها باید به $9/0$ تا $1/2$ متر محدود شود.

د) بتن باید در لایه‌های یکنواخت ریخته شود و از انباشتن آن در لایه‌های شیب‌دار خودداری گردد. ضخامت لایه‌ها بستگی به نوع قطعه‌ی بتنی دارد.

ه) در صورتی که اسلامپ بتن در موقع تحویل برای مصرف، کم‌تر از میزان مقرر باشد، باید از مصرف آن خودداری شود. با این وجود، افزودن اسلامپ بتن تا هنگامی که هنوز از مخلوط کن تخلیه نشده، فقط با اجازه‌ی دستگاه نظارت و با افزودن دوغاب سیمان به همراه و یا بدون مواد افزودنی روان‌کننده میسر می‌باشد، مشروط بر این که نسبت آب به سیمان از میزان در نظر گرفته شده توسط طراح تجاوز ننماید. (توجه به این نکته لازم است که باز آمیختن بتن با آب پس از اتمام اختلاط، در حین انتقال آن و یا در محل بتن‌ریزی مجاز نیست، مگر در موارد استثنایی که دستگاه نظارت صلاح بداند.)

و) بتن‌ریزی باید از آغاز تا پایان به صورت عملیاتی سریع و پیوسته در محدوده‌ی مرزها یا درزهای از پیش تعیین شده‌ی قطعات ادامه یابد. سرعت ریختن و تراکم بتن باید یکسان باشد.

ز) بتنی که به حالت نیمه‌سخت درآمده یا به مواد زیان‌آور بیرونی آلوده شده است، نباید در بتن‌ریزی قطعات سازه‌ای به کار رود.

ح) بتن باید در طول عملیات بتن‌ریزی با استفاده از وسایل مناسب، کاملاً متراکم شود، به طوری که میل‌گردها و اقلام مدفون را کاملاً در برگیرد و قسمت‌های داخلی و به خصوص گوشه‌های قالب‌ها را به خوبی پر کند. بتن‌های خود تراکم را می‌توان متراکم نکرد!

ط) قبل از ریختن لایه‌ی جدید، باید لایه‌ی قبلی کاملاً متراکم گردیده و لایه‌های بعدی پیش از سخت شدن لایه‌ی قبلی، یعنی زمانی که هنوز در حالت پلاستیک است، ریخته شوند تا ساختار یکپارچه‌ای حاصل شود.

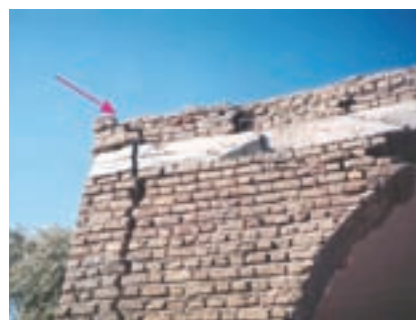
ی) در هنگام تراکم، به هیچ وجه نباید به میل‌گردها ضربه وارد آید یا آن که با جسمی نظیر چکش به میل‌گردها ضربه زده شود، زیرا ممکن است باعث جابه‌جایی شبکه‌ی فولادی و میل‌گردها از محل اصلی خود شود. ضمناً در اثر این ارتعاش ممکن است مواد ریزدانه و دوغاب سیمان در اطراف میل‌گردها جمع شده و مواد درشت دانه‌ی اطراف آن پراکنده شوند. این امر موجب کاهش

ترک ایجاد شده در سقف یک سازه‌ی بتنی در راستای تیر

فاصله‌ی زیاد شناژهای قائم و فقدان پیوستگی دیوار به شناژ قائم موجب تخریب دیوار شده است.

عدم رعایت ارتفاع شناژ عمودی و فاصله‌ی آن‌ها از یکدیگر موجب شکاف شده است.

۱- برای آشنایی با بتن خود تراکم به ضمیمه‌ی کتاب مراجعه شود.

مقاومت بتن در جوار میل‌گردها شده و در نهایت، به ایجاد ضایعه در بتن منجر می‌شود.
 ۶-۵-۲ تراکم بتن: خارج کردن هوای بتن و نزدیک کردن ذرات جامد به یکدیگر را «تراکم» گویند. هدف از تراکم، کاهش هوای محبوس ناخواسته در بتن می‌باشد. تا آن‌جا که کل هوای مذکور بیش از ۱/۵ درصد نباشد (شکل ۶-۸).

شکل ۶-۸ - اثر تراکم در حذف یا کاهش منافذ

برخی از معایب وجود هوای محبوس در بتن عبارتند از:

۱- حباب‌های هوا به ازای هر ۱٪ هوای محبوس شده مقاومت بتن را ۵ تا ۶ درصد کاهش می‌دهند.

۲- حباب‌های هوا، نفوذپذیری را افزایش داده موجب کاهش دوام بتن و کاهش قدرت دفاعی در برابر تهاجم املاح مضر می‌شوند.

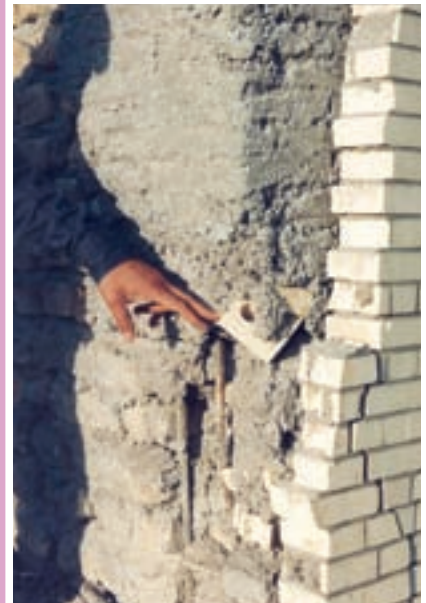
۳- حباب‌های هوا تماس بین بتن، میل‌گرد و سایر فلزات مدفون در بتن را کاهش می‌دهند و پیوستگی لازم میان فولاد و بتن را به خوبی برقرار نمی‌سازند و این باعث کاهش مقاومت عضو سازه‌ای می‌شود.

برای اجتناب از حبس هوا، لایه‌ی بتن باید دارای ضخامت کم و نازک باشد، ولی در هر صورت نباید کم‌تر از ۱۵۰ میلی‌متر و یا سه برابر حداکثر اندازه‌ی سنگ‌دانه‌ی بتن باشد.

الف) وسایل تراکم

۱- لرزاننده‌ی درونی: این وسیله از یک سر یا خرطوم مرتعش‌شونده تشکیل شده است که از طریق یک میله‌ی انعطاف‌ناپذیر به یک موتور متحرک اتصال دارد. سر خرطومی شکل وارد بتن شده و با ایجاد لرزش یکنواخت، سبب تراکم بتن می‌شود. در خصوص لرزاننده‌های درونی بعداً بیش‌تر صحبت خواهیم کرد.

۲- لرزاننده‌ی خارجی: دستگاه مرتعش‌کننده بر روی یک تکیه‌گاه ارتجاعی به قالب‌ها متصل می‌شود و قالب و بتن هر دو به‌طور هم‌زمان با هم لرزانده می‌شوند.

استفاده از پاره آجر در شناژ عمودی به جای بتن و بتن‌ریزی با مصالح نامرغوب

استفاده از آرماتورهای طولی ساده در شناژ افقی بالا بدون قلاب انتهایی و عدم رعایت فواصل خاموت‌ها موجب ایجاد خرابی در سازه‌ی یک طبقه کوچک شده است. در حالی که از چنین سازه‌ی سبکی انتظار می‌رود که در اثر زلزله آسیبی نبیند.

فاصله‌ی زیاد شنازهای قائم و عدم پیوستگی دیوار با آن‌ها موجب فرو ریختن دیوار شده است.

۳- غلتک‌ها: غلتک‌ها برای تراکم بتن‌های خشک کم‌عیار با مقدار کم سیمان، با سطح وسیع و افقی به کار می‌روند (شکل ۶- ۹). بتن خشک کم‌عیار در ساخت جاده‌ها، در زیر سطح آسفالت استفاده می‌شود.

شکل ۶- ۹- متراکم کردن بتن کم‌عیار با غلتک

ب) اندازه‌ی لرزاننده‌های درونی

برای اغلب کارهای بتن مسلح، میله‌هایی به قطر ۲۰ تا ۹۰ میلی‌متر ساخته شده است. برای کارهای حجیم مانند سدها، میله‌هایی به قطر ۱۳۰ تا ۱۸۰ میلی‌متر نیز وجود دارد که به علت سنگینی در هنگام کار به دو کارگر احتیاج است.

میزان تأثیر میله‌های لرزاننده (ویبراتور) به موقعیت کار، کارایی بتن و مشخصات میله بستگی دارد. هر چه قطر میله بزرگ‌تر باشد، شعاع عمل آن بیش‌تر خواهد بود. هنگام اجرا می‌توان شعاع عمل را با چشم مشاهده کرد. لرزاننده باید به صورت عمودی و در فواصل یکنواخت به داخل بتن فرو برده شود و از خواباندن لرزاننده به صورت مایل یا افقی پرهیز گردد. شکل ۶- ۱۰ نحوه‌ی قرار دادن صحیح لرزاننده در داخل بتن را نشان می‌دهد. در جدول ۶- ۱ مشخصات و کاربرد لرزاننده‌های داخلی ارائه شده است.

شکل ۶-۱۰- روش قرار دادن لرزاننده‌های درونی در داخل بتن

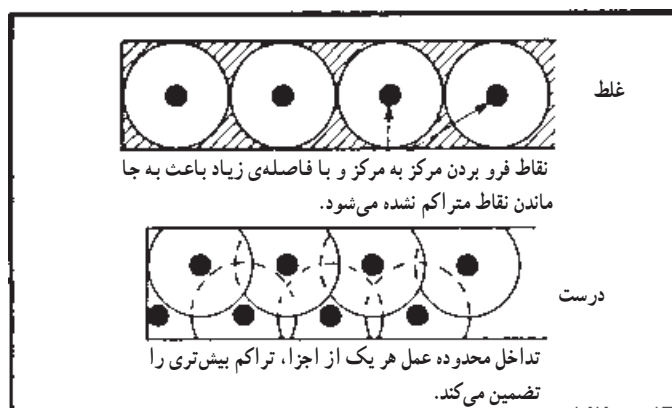
جدول ۶-۱- مشخصات و کاربرد لرزاننده‌های داخلی

کاربرد	حجم بتن ریزی به ازای هر لرزاننده (متر مکعب بر ساعت)	شعاع عمل (سانتی‌متر)	قطر لرزاننده (سانتی‌متر)	گروه
برای بتن‌های خمیری و روان و در اعضای نازک و اعضای پیش‌تنیده و نمونه‌های آزمایشگاهی	۰/۸-۴	۸-۱۵	۲-۴	۱
بتن خمیری برای دیوارهای نازک، تیرها، شمع‌های پیش‌ساخته، ستون‌ها و دال‌های نازک	۲/۳-۸	۱۳-۲۵	۳-۶	۲
برای بتن نسبتاً خمیری (با اسلامپ کم‌تر از ۸ سانتی‌متر)، در اعضای عمومی، مانند دیوارها، ستون، تیرها و دال‌های ضخیم	۴/۶-۱۵	۱۸-۳۶	۵-۹	۳
برای بتن ریزی حجیم و اعضای سازه‌ای با اسلامپ ۰ تا ۵ سانتی‌متر که کم‌تر از ۳ متر مکعب بتن در هر نوبت ریخته می‌شود.	۱۱-۳۱	۳۰-۵۱	۸-۱۵	۴
برای بتن ریزی حجیم، مانند سدها، دیوارهای ضخیم و ستون‌های پل‌ها که در هر نوبت بیش از ۳ متر مکعب ریخته می‌شود.	۱۹-۳۸	۴۰-۶۱	۱۳-۱۸	۵

ایجاد ترک‌های قطری در اثر ضعیف بودن شناژ قائم

شعاع عمل، فواصل و نحوه‌ی فرو بردن میله‌ی لرزاننده در شکل‌های ۶-۱۱ تا ۶-۱۳ مشخص شده است. شعاع‌های عمل باید تا چند سانتی‌متر یکدیگر را پوشش دهند، معمولاً این فاصله ۱/۵ برابر شعاع عمل لرزاننده توصیه می‌شود.

شکل ۶-۱۱- لزوم رعایت تداخل محدوده‌ی شعاع تراکم میله‌های مختلف

عدم اجرای شناژ افقی بالا و اتصال نادرست تیر

شکل ۶-۱۲- فرو بردن یک لرزاننده میله‌ای در داخل بتن تازه در یک قالب تیر

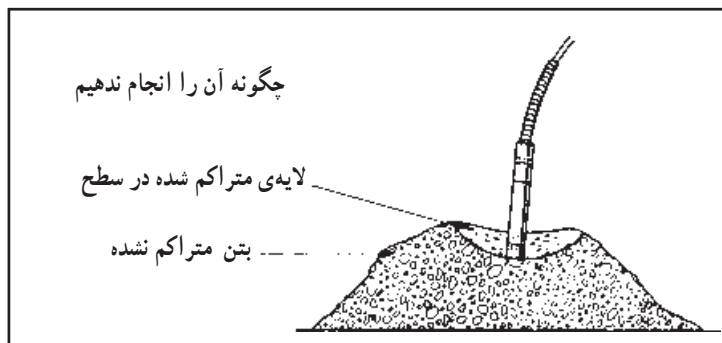

شکل ۶-۱۳- در نقاطی که بلافاصله نزدیک میله قرار گرفته‌اند، بتن کاملاً متراکم شده است. باید دقت کرد که سطح بتن در این نقاط چگونه پایین رفته است.

برای حذف مؤثر هوا، ویراتور باید سریعاً به داخل بتن وارد گردد و با حرکت ملایم بالا- پایین، به آهستگی خارج شود. نفوذ سریع ویراتور سبب می‌شود تا بتن به طرف بالا و خارج از قالب حرکت کرده و هوا خارج می‌گردد. در زمانی که ویراتور به آهستگی خارج می‌شود، هوای بالای ویراتور به طرف بالا رانده می‌شود و از طرف دیگر، باعث جاری شدن ملات به صورت یکنواخت می‌شود. در شکل ۶-۱۴ مشکل پیش آمده در صورت فرو بردن میله به طور آهسته نشان داده شده است.

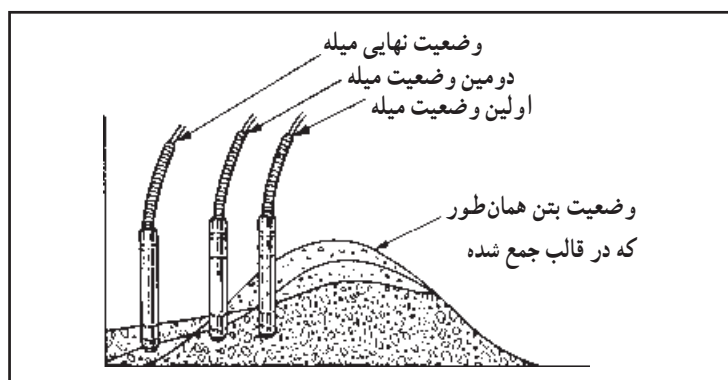
کیفیت نامرغوب بتن و فاصله‌ی زیاد شناژهای قائم موجب ایجاد خسارت در این سازه شده است.

شکل ۶-۱۴- مشکل پیش آمده در صورت فرو بردن میله به طور آهسته

ویراتور باید به انتهای لایه‌ی بتن ریزی رسیده و حداقل ۱۵ سانتی‌متر در لایه‌ی قبلی نفوذ کند. لرزاننده نباید برای حرکت جانبی و هل دادن بتن استفاده گردد، زیرا سبب جداشدگی اجزای مخلوط بتن می‌شود. برای صاف و تراز کردن سطح بتن می‌توان لرزاننده را به وسط توده بتن

داخل کرده تا بتن هموار گردد و از هرگونه حرکت جانبی اجتناب شود. در صورتی که ضروری باشد جابه‌جایی با ویراتور انجام شود، نحوه‌ی صحیح آن در شکل ۱۵-۶ نشان داده شده است.

شکل ۱۵-۶- نحوه‌ی استفاده از میله برای صاف کردن انباشته‌ی بتن. بتن را وادار کنید که به صورت زبانه به طرف زوایا و نقاط انتهایی جاری شود، دقت کنید که از جدایی اجزای بتن اجتناب گردد. بتن را نزدیک به اتصالات نریزید و مرتعش نکنید.

ج) مدت زمان تراکم کامل

مدت زمان تراکم کامل، به‌طوری که بتن در تمام قالب جا بگیرد و یا با بتنی که قبلاً ریخته شده به صورت یکپارچه عمل کند، بین ۵ تا ۱۵ ثانیه است. در عمل، به محض مشاهده‌ی حباب‌های هوا و به‌وجود آمدن غشایی درخشان از ملات بر روی سطح بتن، و تغییر صدای لرزاننده عمل تراکم را باید متوقف کرد.

اگر زمان لرزاندن کم باشد، سنگدانه‌ها حرکت می‌کنند، ولی ملات فرصت کافی برای جاری شدن ندارد و بتن متخلخل می‌شود. اگر زمان لرزاندن زیاد باشد، مقدار زیادی شیری بتن به سطح آمده که باعث جداشدگی در بتن و ایجاد ترک و کاهش مقاومت سطح بتن و کرم شدن قسمت‌های زیرین بتن می‌شود.

۶-۵-۳ نکات خاص بتن‌ریزی:

الف) بتن‌ریزی فونداسیون‌ها و ستون‌ها: قبل از بتن‌ریزی باید سطح قالب با آب مرطوب شود یا به مواد رهاساز آغشته گردد تا آب بتن را به خود جذب نکند. در هنگام بتن‌ریزی فونداسیون‌ها باید دقت شود که بتن با ضربه به بدنه‌ی قالب برخورد نکند و حداکثر در لایه‌های ۳۰ سانتی‌متری ریخته شده و پس از ویریه شدن هر لایه، لایه‌ی بعدی ریخته شود. تا آن‌جا که ممکن است باید بتن را با سرعت ریخت و در هنگام ریختن هر لایه از متراکم شدن لایه‌ی قبلی اطمینان کافی حاصل شود. در زیر فونداسیون به منظور پرهیز از آلوده شدن بتن اصلی فونداسیون با خاک بستر، اجرای یک لایه بتن پاکیزگی (بتن مگر) از بتن لاغر با رده‌ی C10 و با عیار سیمان ۱۵۰ کیلوگرم بر متر مکعب و ضخامت حداقل ۵ سانتی‌متر ضروری است که معمولاً از هر طرف ۱۰ تا ۱۵ سانتی‌متر بزرگ‌تر از خود فونداسیون می‌باشد.

در ستون‌های کوچک، قبل از این که اولین لایه‌ی بتن ریخته شود، میله‌ی ویریه را در انتهای قالب قرار می‌دهیم (به علت عمق کم هر لایه، با قرار دادن میله‌ی ویریه می‌توان اطمینان حاصل کرد

آسیب دیدگی شناز قائم و ایجاد ترک در ساختمان اورژانس

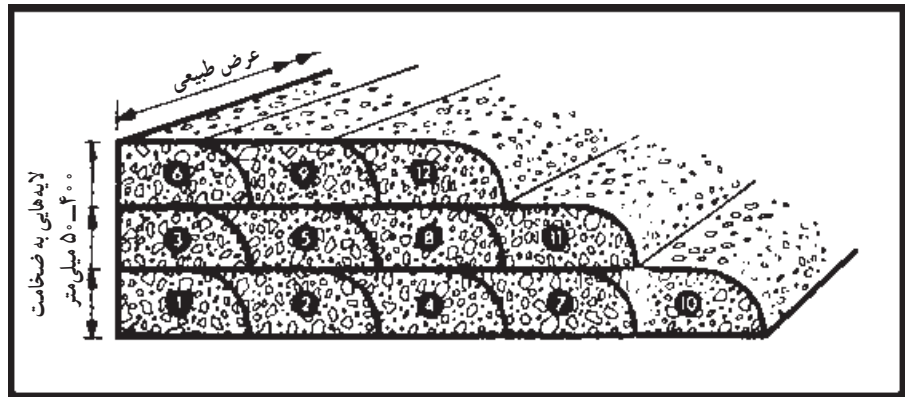
عدم رعایت طول مهاري مناسب در شناژ قائم و اجرا نکردن کلاف افقي زیر سقف

که تمامی لایه بتن به خوبی متراکم خواهد شد). این لایه باید بتواند با قسمت‌های سخت، اتصال و یکپارچگی کاملی پیدا کند. لایه‌های بتن به نحوی در قالب ریخته می‌شود که میله‌ی ویرنه بتواند آن‌ها را ویرنه کند. در انتها، میله‌ی ویرنه را باید به‌طور پیوسته و به آهستگی از بتن خارج کرد. حداکثر عمق لایه‌های بتن در هر نوبت بتن‌ریزی این نوع ستون‌ها نیز ۳۰ سانتی‌متر است.

در ستون‌های بلند، معمولاً در ارتفاع‌های ۱ متر به ۱ متر، درجه‌هایی در قالب ایجاد می‌کنند و یا این‌که یک بدنه‌ی قالب را متحرک طراحی کرده آن را مرحله به مرحله بالا می‌برند. پس از رسیدن بتن به این درجه‌ها، به‌منظور امکان بتن‌ریزی، درجه‌ها مسدود شده و بتن از درجه‌ی بالایی ریخته می‌شود و به همین ترتیب کار تا پایان ادامه می‌یابد.

ب) بتن‌ریزی‌های حجیم: در بتن‌ریزی‌های حجیم که به صورت لایه لایه انجام می‌شود، هدف اصلی، محدود کردن سطح آزاد بتن و اطمینان یافتن از تداوم بتن‌ریزی و قرار نگرفتن بتن تازه بر روی بتن‌های سخت شده‌ی قبلی است.

وقتی از تسمه‌ی نقاله برای بتن‌ریزی استفاده شود، بتن از ارتفاع ۱ تا ۲ متری به سطح کار می‌رسد. باید دقت کرد که از توده شدن و انباشته شدن بتن جلوگیری شده و با مصرف مواد افزودنی و یا طراحی خاص، پس از ریخته شدن بتن در محل اجرا، در اثر نیروی حاصل از وزن خود افت کرده به اطراف پخش شود. شکل ۶-۱۶ بتن‌ریزی پله‌ای را به‌منظور اجتناب از ایجاد درزهای سرد نشان می‌دهد.

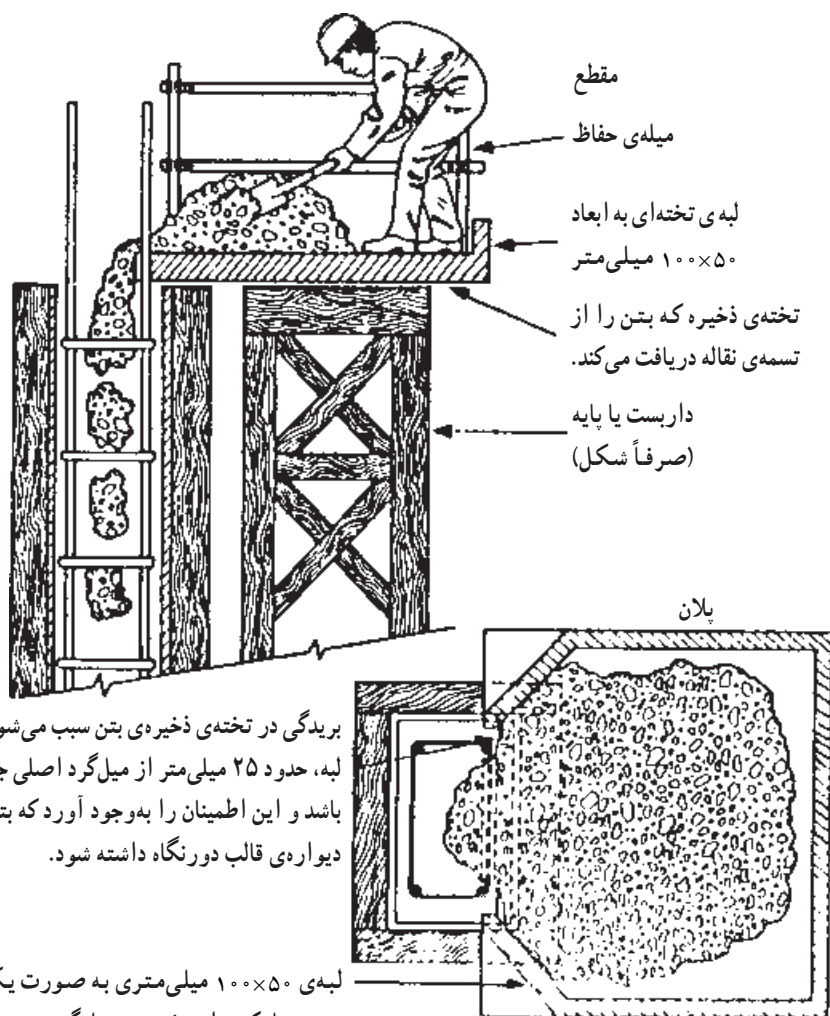

شکل ۶-۱۶- بتن‌ریزی پله‌ای برای جلوگیری از ایجاد درزهای سرد در بتن‌ریزی‌های حجیم

ج) بتن‌ریزی دیوارها: قبل از بتن‌ریزی باید مطمئن شد که میل‌گردها برای بتن‌ریزی و ارتعاش مزاحمتی ایجاد نخواهند کرد و در مواقع ضروری، راه‌حلی برای ریختن بتن به قالب در نظر گرفته شود. در مرحله‌ی بعد می‌توانیم چگونگی انجام کار را برای بتن‌ریزی آموزش دهیم. نصب یک سپر چوبی در بالای قالب سبب جاری شدن بتن در داخل قالب می‌شود و عمل بتن‌ریزی به نحوی انجام می‌گیرد که کارگر بتن‌ریز بتواند داخل قالب را ببیند. برای دیوارهای بلند شبیلنگ و ویراتور باید به اندازه‌ی کافی بلند باشد تا ویرنه بتواند در عمق دیوار حرکت کند. در هنگام اجرای کار باید ریختن بتن به‌طور یکنواخت و هم سطح انجام گیرد. در ریختن و متراکم کردن اولین لایه‌ی بتن و پیوستگی این لایه به قسمت‌های افقی ساختمان باید دقت زیادی نمود.

عمق لایه‌ی اول هیچ‌گاه نباید از ۳۰ سانتی‌متر بیش‌تر شود. در دیوارهای نازک وجود یک سکوی ممتد در بالای دیوار برای بتن‌ریزی، یا انباشتن بتن، سپس ریختن آن به داخل قالب یک راه‌حل اساسی است. در نقاط انتهایی و اتصالات عمودی ساختمان باید عمل تراکم و ارتعاش به دقت انجام شود (شکل‌های ۶-۱۷ تا ۶-۲۰).

بتن‌ریزی دیوارها را باید از کنار قالب به طرف وسط آن انجام داد. هر لایه را از یک طرف شروع می‌کنند و وقتی بتن‌ریزی به وسط می‌رسد، همان لایه را از طرف دیگر تا وسط می‌ریزند. در مورد دیوارهایی که طی چند لایه بتن‌ریزی می‌شوند، باید دقت نمود که در لایه‌های زیرین به خصوص در گوشه‌ها، شیرهی بتن جمع نشده و ارتفاع لبه‌ی داخلی دیوار برابر ارتفاع مورد نظر باشد.

بریدگی در تخته‌ی ذخیره‌ی بتن سبب می‌شود که لبه، حدود ۲۵ میلی‌متر از میل‌گرد اصلی جلوتر باشد و این اطمینان را به وجود آورد که بتن از دیواره‌ی قالب دورنگاه داشته شود.

لبه‌ی ۱۰۰×۵۰ میلی‌متری به صورت یک پنجه عمل کرده از پخش بتن جلوگیری و بتن را به داخل قالب هدایت می‌کند.

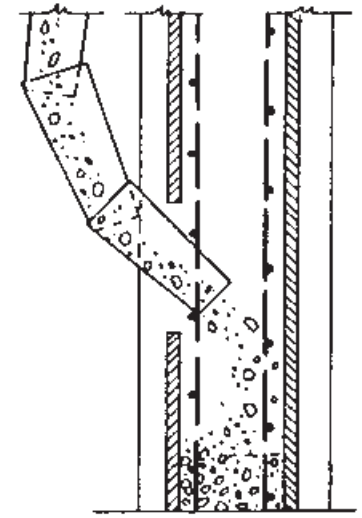
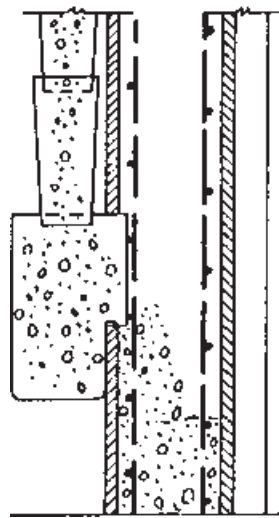
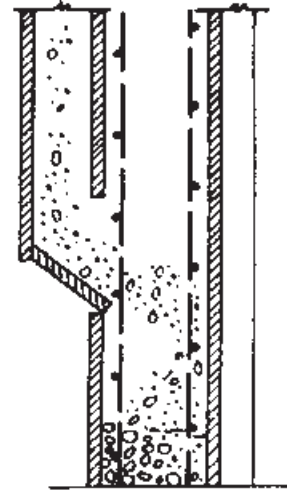
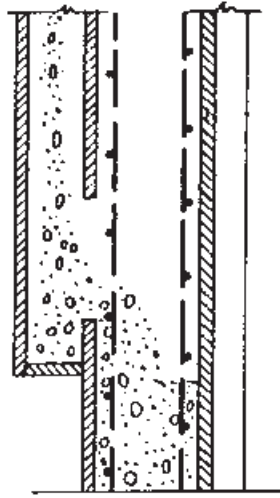
شکل ۶-۱۷ - استفاده از یک تخته‌ی ذخیره در بالای یک ستون. از این روش برای دیوارهای باریک نیز می‌توان استفاده کرد، با این تفاوت که باید تخته‌ی ذخیره‌ی طول‌تری را به کار برد.

بتن‌ریزی نادرست شناژ قائم

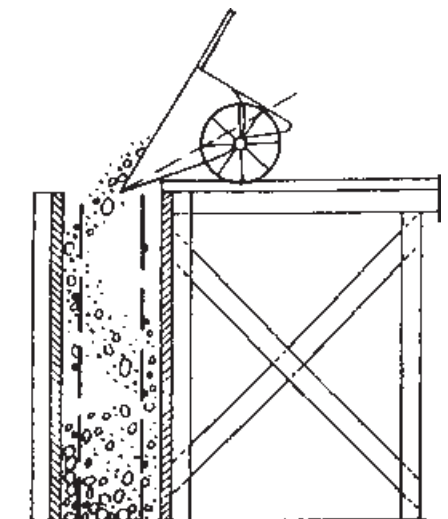
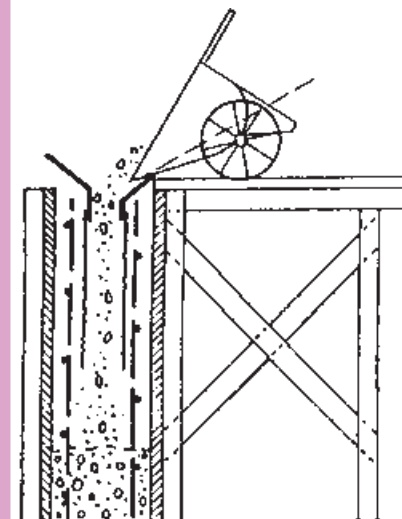
ریزش نمای ساختمان در اثر ناپیوستگی با دیوار و بتن ریزی نامناسب

شیوهی صحیح

شیوهی غلط

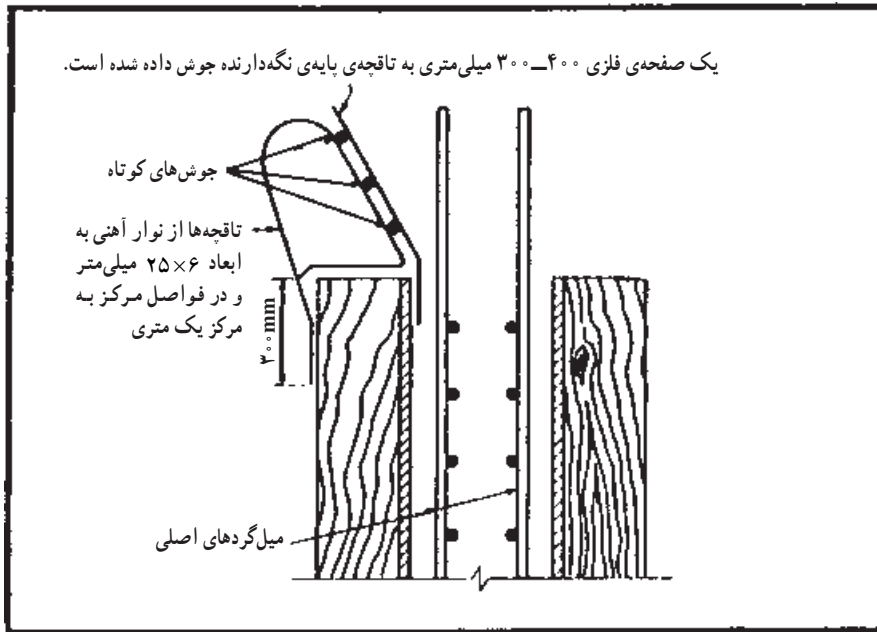
شکل ۶-۱۸- شیوه‌های بتن‌ریزی در دیوارهای بلند

شیوهی صحیح

شیوهی غلط

شکل ۶-۱۹- بتن‌ریزی در بالای دیوار

جدا شدن شنازهای قائم خربشته از سازه به دلیل ناکافی بودن طول وصله

شکل ۶-۲- در قالب دیوارها، نصب صفحات فلزی هادی برای انتقال بتن کمک مؤثری است.

د) **بتن‌ریزی با تسمه‌ی نقاله و پمپ بتن:** ریختن بتن با تسمه‌ی نقاله وقتی انجام می‌شود که فرد مسئول بتواند باز و بسته شدن دریچه‌ی تسمه‌ی نقاله را کنترل کند. اگر این امر امکان‌پذیر نباشد بهتر است که بتن را روی تخته‌ای بریزیم و آن را با بیل به داخل قالب ستون هدایت کنیم. قبل از بتن‌ریزی هر لایه باید از تراکم لایه‌ی قبلی اطمینان حاصل شود.

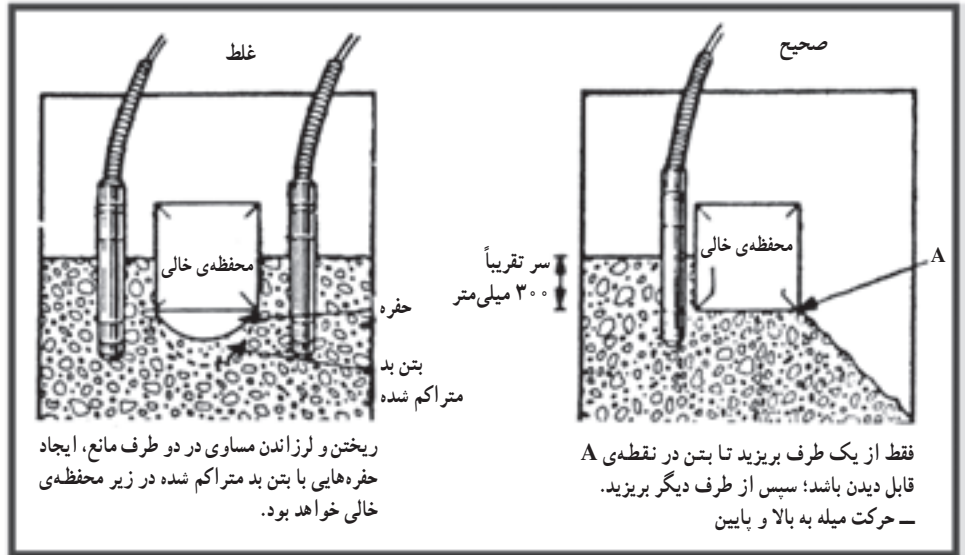
در بتن‌ریزی با پمپ، باید قسمت انتقال شیلنگ تا حد امکان پایین باشد تا از ریختن بتن از ارتفاع زیاد جلوگیری شود. به‌طور هم‌زمان می‌توان میله‌ی ویریه را پایین فرستاد و همراه با بالا آمدن شیلنگ پمپ بتن، آن را به آرامی بالا کشید. در بتن‌ریزی ستون‌ها، خروجی پمپ باید با قدرت ارتعاش میله‌ی ویریه هم‌هنگ شود. در ستون‌های بزرگ به علت وسعت سطح بتن، برای بتن‌ریزی از چند کارگر استفاده می‌شود که باید هماهنگی کاملی بین بتن‌ریزان و متراکم‌کننده‌ها ایجاد گردد. همچنین باید تا حد امکان از تکیه دادن میله‌ی ویریه به شبکه‌ی میل‌گردها جلوگیری شود.

ه) **بتن‌ریزی دال‌ها و نحوه‌ی ارتعاش آن:** بهترین روش ریختن و پخش بتن در دال‌ها استفاده از پمپ بتن است. در این روش نیازی به پخش بتن نیست و می‌توان با حرکت خرطوم (لوله‌ی تخلیه)، بتن را به محل‌های مورد نظر هدایت کرد. از انباشتن بتن در روی سقف یا دال باید پرهیز نمود، زیرا پخش آن با بیل منجر به جدا شدن دانه‌ها می‌شود. استفاده از ویریه‌ی میله‌ای در دال‌های با ضخامت کم مجاز نیست. تراکم بتن ممکن است از طریق خارجی نیز انجام شود.

و) **بتن‌ریزی در اطراف بازشوها، کانال‌ها و نقاط توخالی:** در شکل‌های ۶-۲۱ تا ۶-۲۳ نحوه‌ی بتن‌ریزی و تراکم صحیح در حالت‌های مختلف (بتن‌ریزی در کنار محفظه‌های خالی و حفره‌ها) نشان داده شده است.

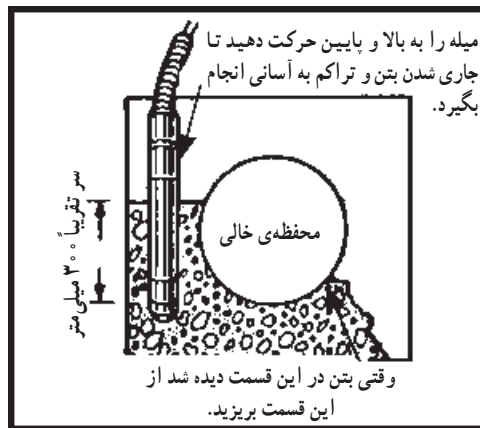
عدم رعایت طول مهارب مناسب در آرماتورهای فوقانی، باعث شکست اتصال گردیده است.

شکل ۶-۲۱- ریختن و متراکم کردن بتن در اطراف یک مانع چهارگوش، مانند یک بازشو است. اگر مانع، از یک متر عرض تر باشد، ممکن است که ایجاد «روزنه» در قالب، درست زیر و وسط مانع برای فرو بردن میله ارزش داشته باشد.

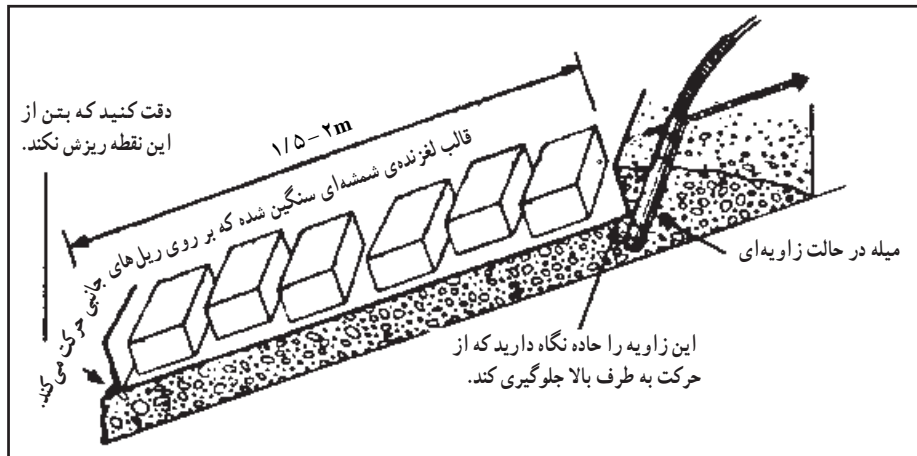

شکل ۶-۲۲- ریختن و متراکم کردن بتن در اطراف یک تیر آهن

شکل ۶-۲۳- ریختن و متراکم کردن بتن در اطراف قالب سوراخ یا مجرا. قالب‌ها را باید خوب در جای خود ثابت کرد تا فشار بتن، آن‌ها را به یک طرف حرکت نداده یا موجب بالا آمدن آن‌ها به سطح نشود.

ز) بتن ریزی در سطوح شیب‌دار: در این حالت باید بتن ریزی از پایین به بالا انجام شود. به این ترتیب، وزن بتن بالا سبب تراکم و جاناندازی بتن زیرین می‌شود. اگر شیب سطح بیش‌تر از ۵ الی ۱۰ درجه نباشد، می‌توان از روش متداول برای بتن ریزی دال‌ها استفاده کرد. اگر بتن پس از تراکم کمی افت کند، باید صبر کرد تا خود را بگیرد و سپس لایه‌ی بعدی ریخته شود. برای شیب‌های بیش از ۱۰ درجه لازم است که از یک قالب لغزنده‌ی شمشه‌ای مطابق شکل ۶-۲۴ استفاده گردد. قالب نباید لرزانده شود، زیرا این موضوع باعث می‌شود که بتن از لبه‌های پایینی بیرون بیاید و متورم شود.

عدم رعایت پوشش بتنی مناسب بر روی میل‌گردها

شکل ۶-۲۴- ریختن بتن بر روی یک سطح شیب‌دار با استفاده از قالب لغزنده‌ی شمشه‌ای که بر روی ریل‌های چوبی نگه داشته شده و به منظور جلوگیری از بلند شدن قسمت جلویی بر روی آن، وزنه گذاشته شده است. قالب باید به سمت بالای سطح شیب‌دار با سرعتی معادل ۲ متر در ساعت حرکت داده شود که بستگی به سفتی بتن نیز دارد.

۴-۵-۶- نمونه‌گیری از بتن در هنگام اجرا: معمول‌ترین شیوه برای آزمایش بتن‌های سخت شده، برداشت نمونه از بتن تازه و ساختن نمونه‌های مکعبی یا استوانه‌ای است، به نحوی که پس از گیرش و سخت شدن، بتوان مقاومت‌های فشاری نمونه‌ها را در آزمایشگاه اندازه‌گیری کرد. نتایج حاصل برای مقایسه با بتن طراحی شده و بررسی رضایت‌بخش بودن کیفیت بتن اجرا شده، به کار گرفته می‌شود. بنابراین، باید ساخت نمونه‌های بتنی با دقت و به گونه‌ی صحیح انجام شود. نمونه‌ها باید از داخل دستگاه یا زمان تخلیه‌ی بتن از دستگاه بتن‌ساز، در چند نوبت برداشته شود. بتن ریزی در داخل قالب در چند لایه ریخته شده و هر لایه با میله‌ی مخصوص، ۲۵ مرتبه کوبیده می‌شود تا تراکم لازم به دست آید. همیشه مقداری بیش‌تر از حجم مکعب، بتن ریزی می‌شود، سپس با یک ماله، سطح بالای مکعب، صاف شده و بتن‌های اضافی برداشته خواهد شد. لازم است که مشخصات نمونه، ساعت و زمان نمونه‌گیری، محل برداشت نمونه، درجه‌ی حرارت محیط و وضعیت هوا و اقلیم در دفتر کارگاه ثبت گردد و بر روی یک کاغذ نیز نوشته شده و به سطح بالای نمونه‌ی بتنی چسبانده شود (در ضمن باید نمونه‌ها را شماره‌گذاری کرد). قبل از بتن ریزی باید قالب مکعبی یا استوانه‌ای به دقت بررسی شده و سطوح داخلی آن روغن کاری و تمیز شود.

پس از برداشت نمونه‌ها، باید آن‌ها را در مکانی دور از دسترس و برخورد وسایل و افراد قرار داد و سطح آن را با گونی خیس پوشاند. در صورت افزایش تعداد نمونه‌ها می‌توان به جای میله